

NOTA DE FUNDAMENTARE

a proiectului de decizie al Consiliului Municipal Chișinău

” Cu privire la aprobarea Programului municipal privind siguranța și accesibilitatea publică a femeilor și fetelor în municipiul Chișinău pentru anii 2025-2029”

1. Denumirea sau numele autorului și, după caz, a/al participanților la elaborarea proiectului actului normativ
Proiectul Programului municipal a fost elaborat de către Primăria mun. Chișinău (Direcția generală asistență medicală și socială), cu susținerea Entității Naționale Unite pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor (UN Women).
2. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului actului normativ
2.1. Temeiul legal sau, după caz, sursa proiectului actului normativ
Proiectul Programului municipal privind siguranța și accesibilitatea publică a femeilor și fetelor în mun. Chișinău pentru anii 2025-2029 asigură implementarea angajamentelor privind dezvoltarea durabilă, conform <i>Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova Europeană 2030”</i> (Hotărârea Guvernului nr. 315/2022). Astfel, proiectul va contribui la realizarea <i>Obiectivului general 9. Promovarea unei societăți pașnice și sigure</i>, și în special al <i>Obiectivul specific 9.1. Reducerea violenței în societate în toate manifestările și aspectele sale</i>. De asemenea, acesta răspunde recomandărilor din <i>Raportul de evaluare al GREVIO¹ privind măsurile legislative și de altă natură care pun în aplicare prevederile Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței față de femei și a violenței domestice (Convenției de la Istanbul)</i>, ratificată de Republica Moldova prin Legea nr. 144/2021, care a indicat că sunt necesare eforturi suplimentare din partea autorităților atât pentru a organiza mai eficient colectarea de informații despre hărțuirea sexuală, cât și pentru a evidenția circumstanțele reale ale femeilor afectate de această formă de violență, despre care se știe că există în țară, după cum confirmă raportul de stat. În raportul indicat supra, GREVIO încurajează autoritățile din Republica Moldova să ia măsuri pentru a se asigura că prevederile legale și politicile de protecție a femeilor împotriva hărțuirii sexuale sunt aplicate pe deplin, inclusiv în cazul în care o astfel de hărțuire este realizată prin intermediul instrumentelor digitale. Temeiul juridic suplimentar pentru dezvoltarea Programului municipal, îl constituie și prevederile art. 8, alin. 2, lit. d) din Legea nr. 45/2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie, prin care autoritățile publice locale au competențe de a include în programele de dezvoltare locală problematica prevenirii și combaterii violenței împotriva femeilor și violenței în familie; de planificare a organizării studiilor și campaniilor de informare în vederea combaterii violenței împotriva femeilor și violenței în familie, pentru susținerea serviciilor sociale și a altor măsuri de asistență a victimelor violenței împotriva femeilor și ale violenței în familie; de cooperare la implementarea sistemului de evidență a cazurilor de violență împotriva femeilor și de violență în familie.

¹ https://social.gov.md/wp-content/uploads/2023/12/GREVIO-final-report_RO_2023.pdf

Adițional, în contextul statutului Republicii Moldova în calitate de țară candidată pentru aderare la Uniunea Europeană, Programul municipal va tinde să se alinieze măsurilor **Directivei (UE) 2024/1385 a Parlamentului European și a Consiliului din 14 mai 2024 privind combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice**², fiind concepute de a răspunde nevoilor specifice ale femeilor și ale fetelor, având în vedere că, astfel cum o confirmă datele și studiile, acestea sunt afectate în mod disproporționat de formele de violență împotriva femeilor, indiferent dacă acestea survin în viața publică sau privată.

2.2. Descrierea situației actuale și a problemelor care impun intervenția, inclusiv a cadrului normativ aplicabil și a deficiențelor/lacunelor normative

Violența față de femei și fete (VFF) este una dintre cele mai răspândite încălcări ale drepturilor omului din lume și nu cunoaște granițe sociale, economice sau naționale și subminează sănătatea, demnitatea, securitatea și autonomia supraviețuitoarelor/-torilor. La nivel mondial, femeile și fetele experimentează diverse tipuri de violență sexuală în spațiile publice, de la remarci și atingeri sexuale nedorite, până la viol și femicid.

Deși s-au înregistrat progrese semnificative în eliminarea violenței împotriva femeilor și fetelor/violenței în familie, **hărțuirea sexuală și alte forme de VFF în spațiile publice** a fost adesea o problemă neglijată în practică. Violența poate afecta femeile și fetele pe străzi, la școală, în piețe, în mediul online, în parcuri, piețe publice și în mijloacele de transport public, limitând în acest mod oportunitățile pe care orașele le pot oferi.

Potrivit datelor prezentate de Serviciul Tehnologii Informaționale al Ministerului Afacerilor Interne, în perioada anilor 2019 – 2024, în cadrul Registrului informației criminalistice și criminologice al Republicii Moldova au fost înregistrate **82 infracțiuni privind viața sexuală comise în spațiile publice ale mun. Chișinău** (dintre care, 20 de cazuri - sectorul Buiucani; câte 19 cazuri în sectoarele Ciocana și Botanica; 13 cazuri - sectorul Centru; 10 - sectorul Râșcani).

În Republica Moldova, conform studiului „Bunăstarea și siguranța femeilor”³ hărțuirea sexuală este privită ca o parte obișnuită a vieții femeilor, respectiv 49% dintre femei s-au confruntat cu cel puțin o formă de hărțuire sexuală de la vârsta de 15 ani. Experiențele de hărțuire sunt mai des răspândite în rândul femeilor, și anume celor în vârstă de 18-29 de ani (63%), celor fără copii (68%) și studentelor (70%).

La finele anului 2023, municipiul Chișinău a devenit primul oraș din Republica Moldova care a aderat la Inițiativa Globală „Orașe Sigure și Spații Publice Sigure” (Safe Cities and Safe Public Spaces)⁴. Inițiativa a fost lansată de către UN Women, în luna ianuarie 2011, în vederea prevenirii și asigurării unui răspuns eficient în cazurile diferitor forme de violență sexuală împotriva femeilor și fetelor în spațiile publice.

În scopul evaluării nivelului de siguranță și accesibilitate a femeilor și fetelor în spațiile publice din municipiul Chișinău, inclusiv în cazul celor care fac parte din grupurile subreprezentate (femeile cu necesități speciale; femeile de etnie romă, femeile în etate etc.), a fost realizat *Studiul de evaluare privind siguranța și accesibilitatea publică a femeilor și*

² <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1385/oj/ron>

³ Studiul „Bunăstarea și siguranța femeilor” (OSCE, 2019). Disponibil online: https://www.osce.org/files/f/documents/e/f/425867_0.pdf

⁴ [UN-Women-Flagship-programme-Safe-cities-public-spaces-en.pdf](https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2011/1/safe-cities-and-safe-public-spaces)

*fetelor în mun. Chișinău*⁵, cu sprijinul UN Women și suportul financiar a Republicii Polone. În vederea prevalidării prevederilor și concluziilor/recomandărilor studiului, în perioada 22-23 octombrie 2024, a fost organizat un atelier de lucru cu participarea autorităților/instituțiilor publice centrale și locale din domeniu, organizațiilor societății civile, organizațiilor ONU și a altor părți interesate din municipiul Chișinău, în vederea validării constatărilor identificate, inclusiv înaintarea recomandărilor pentru implementarea unor măsuri care să contribuie la sporirea nivelului de siguranță și accesibilitate publică a femeilor și fetelor în mun. Chișinău.

Conform datelor Studiului sus-menționat, cele mai frecvente forme de violență împotriva femeilor și fetelor întâlnite în spațiile publice din municipiul Chișinău sunt *limbajul sexist* (45% respondenți/-te) și *hărțuirea sexuală* (38%), urmate de *violența sexuală* (9%) și *violența fizică* (8%).

Actele de hărțuire sexuală sau alte forme de violență împotriva femeilor și fetelor au loc cel mai frecvent seara (67% respondenți/-te), în zone slab iluminate, în weekenduri și în perioadele când prezența poliției este redusă. În plus, 48% dintre respondenți/-te consideră că *femeile tinere cu vârsta între 18-24 de ani* sunt cele mai vulnerabile la hărțuire sexuală și alte forme de violență în bază de gen în spațiile publice, urmate de *fetele cu vârsta între 12-16 ani* (33%).

În Chișinău, *transportul public și parcurile* sunt identificate drept locuri publice în care actele de hărțuire sexuală și violență împotriva femeilor și fetelor au loc frecvent. În cadrul focus-grupurilor a fost menționat faptul că autoritățile locale au întreprins unele măsuri pentru sporirea siguranței în parcuri, inclusiv prin îmbunătățirea iluminatului stradal și introducerea benzilor dedicate transportului public. Cu toate acestea, transportul public prezintă cel mai mare risc pentru comiterea actelor de hărțuire sexuală și altor forme de violență împotriva femeilor, în special în orele de vârf. În același timp, *toaletele publice* sunt considerate locuri cu risc ridicat pentru siguranța femeilor și fetelor, din cauza iluminării insuficiente și a condițiilor neigienice.

Sectorul Ciocana din Chișinău este perceput ca având cel mai mare risc de hărțuire sexuală și alte forme de violență împotriva femeilor și fetelor în spațiile publice, 42% dintre respondenți/-te indicând această zonă ca fiind una de risc, urmată de sectorul Buiucani (23%) și sectorul Botanica (15%). Densitatea ridicată a populației tinere și activitățile recreative din sectorul Ciocana sunt văzute ca factori care contribuie la creșterea riscului de incidente. În general, evenimentele publice dedicate sărbătorilor naționale/locale, pot prezenta riscuri sporite din cauza aglomerației și consumului de alcool. Organizatorii evenimentelor publice ar trebui să ia măsuri suplimentare de securitate, inclusiv intensificarea patrulelor de securitate și amenajarea unui spațiu de solicitare a ajutorului, pentru a preveni incidentele de hărțuire sexuală și violență în bază de gen.

În același timp, zonele comerciale, inclusiv piețele, centrele comerciale și supermarketurile, sunt percepute ca având un risc mediu, în special în preajma cabinelor de probă, în timp ce instituțiile medicale sunt considerate cele mai sigure locuri publice, conform respondenților/-telor. Percepția siguranței în instituțiile medicale este atribuită faptului că acestea sunt frecventate în principal de persoane concentrate pe nevoile lor de sănătate.

⁵ Studiu urmează a fi oficial publicat în a doua jumătate a anului 2025.

Deși au fost depuse eforturi semnificative de către autoritățile locale, studiul evidențiază necesitatea implementării unor măsuri de adaptare rezonabilă pentru îmbunătățirea accesibilității orașului și reducerea vulnerabilității femeilor și fetelor la violența în bază de gen în spațiile publice.

Studiul a mai evidențiat o corelație strânsă între planificarea urbană/infrastructura și prevalența hărțuirii sexuale și a altor forme de violență împotriva femeilor și fetelor în spațiile publice. Prin urmare, este crucial să se implementeze măsuri/intervenții eficiente care să includă nevoile și perspectivele femeilor pentru a crea orașe mai sigure și incluzive. Mai mult ca atât, implicarea activă a femeilor în procesul de planificare urbană este considerată esențială, având în vedere că, în trecut, majoritatea orașelor au fost proiectate predominant de bărbați. Pentru a aborda aceste probleme, programul propune, inițierea unor măsuri de prevenție privind VFF în spațiile publice, precum și implementarea intervențiilor specifice pentru designul urban. Cooperarea dintre autoritățile publice locale din mun. Chișinău și alte părți interesate, cum ar fi mediul de afaceri, partenerii de dezvoltare și grupurile societății civile, este, de asemenea, citată ca un element important în crearea unor spații mai sigure și echitabile pentru femei și fete.

În ansamblu, prin îmbinarea măsurilor de siguranță cu soluții pentru o accesibilitate echitabilă și incluzivă, intervențiile vor contribui la crearea unui oraș în care toate persoanele se pot bucura de spațiile publice, fără teama violenței sau a discriminării.

3. Obiectivele urmărite și soluțiile propuse

3.1. Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

Scopul Programului constă în elaborarea și implementarea mecanismelor și intervențiilor municipale, prevăzute să asigure un răspuns coordonat și eficient la nivelul municipiului Chișinău, în vederea prevenirii și combaterii hărțuirii sexuale și altor forme de violență împotriva femeilor și fetelor în spațiile publice. Totodată, Programul vizează îmbunătățirea nivelului de siguranță și accesibilitate pentru femei și fete, contribuind astfel la crearea unui mediu urban mai sigur și incluziv.

Obiectivele Programului sunt aliniate cu cele ale altor documente de politici publice, cum ar fi: *Programul național pentru prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie pentru anii 2023-2027* (Hotărârea Guvernului nr. 332/2023); *Programul pentru promovarea și asigurarea egalității de gen în Republica Moldova pentru anii 2023-2027* (Hotărârea Guvernului nr. 203/2023); *Programul de ordine și securitate publică pentru anii 2022 – 2025* (Hotărârea Guvernului nr. 913/2022).

Programul municipal include intervenții comprehensive pentru fiecare problemă prioritară la nivel de:

- 1) norme sociale care să promoveze toleranța zero față de hărțuirea sexuală și altor forme de violență împotriva femeilor și fetelor în spațiile publice;
- 2) mecanisme de răspuns prompt la cazurile de hărțuire sexuală și altor forme de violență împotriva femeilor și fetelor în spațiile publice;
- 3) consolidarea capacităților specialiștilor/specialistelor din toate instituțiile municipale pentru a identifica și răspunde eficient la cazurile de hărțuire sexuală și altor forme de violență împotriva femeilor și fetelor în spațiile publice;
- 4) asigurarea accesului femeilor și fetelor la o infrastructură incluzivă, sigură și accesibilă în municipiul Chișinău.

În concluzie, aprobarea Programului este esențială pentru diminuarea prevalenței hărțuirii sexuale și altor forme de violență împotriva femeilor și fetelor în spațiile publice, concomitent cu sporirea nivelului de siguranță și accesibilitate publică în municipiul Chișinău pentru toți locuitorii săi.
3.2. Opțiunile alternative analizate și motivele pentru care acestea nu au fost luate în considerare
Nu au fost identificate măsuri alternative de intervenție.
4. Analiza impactului de reglementare
4.1. Impactul asupra sectorului public
Nu va exista impact structural și instituțional asupra sistemului administrației publice locale. Totodată, competențele pentru personalul angajat de Primăria mun. Chișinău, vor fi aceleași, fiind modificate și adaptate, la necesitate, doar fișele de post.
4.2. Impactul financiar și argumentarea costurilor estimative
Implementarea Programului va implica cheltuieli financiare interne, care urmează a fi estimate și prevăzute anual în bugetul municipiului Chișinău, printr-un program/subprogram bugetar, precum și în bugetele autorităților/instituțiilor municipale desemnate responsabile de implementarea Planului de acțiuni. Anual, în cadrul elaborării bugetului municipal Chișinău, autoritățile/instituțiile bugetare vizate în Planul de acțiuni vor prezenta propuneri privind necesarul de alocații bugetare conform Planului de acțiuni aferent implementării Programului. Adițional la resursele interne, vor fi identificate și surse externe de finanțare acordate de partenerii de dezvoltare și/sau donatori.
4.3. Impactul asupra sectorului privat
Măsura propusă nu implică costuri de conformare pentru mediul de afaceri.
4.4. Impactul social
4.4.1. Impactul asupra datelor cu caracter personal
4.4.2. Impactul asupra echității și egalității de gen
Impactul social al Programului poate fi semnificativ și se poate manifesta în mai multe moduri: 1. Conștientizarea comunității, prin acțiuni de informare și sensibilizare cu referire la prevenirea hărțuirii sexuale și altor forme de violență față de femei și fete în spațiile publice. Aceste activități vor contribui la educarea comunității, crescând gradul de conștientizare cu privire la problemele legate de violența în bază de gen și la necesitatea de a acționa. 2. Schimbarea normelor sociale, prin promovarea unei culturi a non-violenței și a egalității de gen, contribuind la schimbarea percepțiilor și a stereotipurilor profunde care există în rândul populației. 3. Sprijin pentru victimele hărțuirii sexuale și altor forme de violență față de femei și fete în spații publice, prin evidențierea nevoilor lor, facilitând accesul la servicii specializate și programe de sprijin, astfel contribuind la recuperarea acestora și reintegrarea eficientă în societate. 4. Implicarea comunității, prin stimularea/mobilizarea comunității și implicarea cetățenilor în inițiative de prevenire, consolidând coeziunea socială și solidaritatea în fața hărțuirii sexuale și altor forme de violență față de femei și fete manifestate în spații publice.

5. Reducerea stigmatizării, astfel o mai bună informare și educație pot contribui la reducerea stigmatizării față de victimele hărțuirii sexuale și altor forme de violență față de femei și fete manifestate în spații publice, încurajându-le să se exprime și să caute ajutor fără frica de a fi judecate. 6. Colaborarea între instituții/organizații, prin facilitarea parteneriatelor între organizații non-guvernamentale, instituții publice, parteneri de dezvoltare etc., în așa mod consolidând eforturile colective pentru combaterea hărțuirii sexuale și a altor forme de violență față de femei și fete manifestate în spații publice. 7. Politici publice mai eficiente. Impactul social se expune inclusiv prin politici publice care răspund mai bine nevoilor comunității, ceea ce duce la o societate mai sigură și mai echitabilă. În ansamblu, aprobarea Programului are potențialul de a transforma nu doar modul în care sunt gestionate cazurile de hărțuire sexuală și a altor forme de violență față de femei și fete manifestate în spații publice, ci și de a influența pozitiv coeziunea socială, egalitatea de gen și sprijinul pentru victime în întreaga societate.
4.5. Impactul asupra mediului
Nu există impact asupra mediului
5. Compatibilitatea proiectului actului normativ cu legislația UE
5.1. Măsurile normative necesare pentru transpunerea actelor juridice ale UE în legislația națională
Proiectul nu conține norme privind armonizarea legislației naționale cu legislația Uniunii Europene.
5.2. Măsurile normative care urmăresc crearea cadrului juridic intern necesar pentru implementarea legislației UE
Proiectul nu conține norme care urmăresc crearea cadrului juridic intern necesar pentru implementarea legislației UE
6. Avizarea și consultarea publică a proiectului actului normativ
Proiectul este supus avizării și consultării publice conform prevederilor Legii nr.100/2017 cu privire la actele normative și Legii nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional, prin: - plasare pe pagina web a Primăriei mun. Chișinău, la compartimentul „<i>Informații publice</i>”, inclusiv pe pagina web http://www.particip.gov.md; - organizarea ședințelor de consultare publică cu participarea părților interesate; - înaintarea demersurilor de avizare, părților interesate, autorităților/instituțiilor publice cu competențe în domeniu, ONG-uri, parteneri de dezvoltare, grupuri de inițiativă din mun. Chișinău.
7. Concluziile expertizelor
Potrivit prevederilor Hotărârii Guvernului nr.386/2020 cu privire la planificarea strategică, Programul este un document de politici publice, Conform art.36 alin. (5) din Legea nr.100/2017, expertiza anticorupție asupra proiectelor actelor normative ale autorităților administrației publice locale este efectuată de autorii proiectelor în conformitate cu Metodologia de efectuare a expertizei anticorupție aprobată de Centrul Național Anticorupție.

Totodată, potrivit pct.2, lit .a) din Metodologia respectivă, documentele de politici nu se supun expertizei anticorupție.
8. Modul de încorporare a actului în cadrul normativ existent
Nu este aplicabil, nefiind necesară operarea modificărilor în alte acte normative existente.
9. Măsurile necesare pentru implementarea prevederilor proiectului actului normativ
Nu sunt necesare măsuri adiționale pentru implementarea Programului municipal. Implementarea documentului municipal se va efectua prin intermediul Planului de acțiuni pentru anii 2025-2029, parte componentă a programului.